

Minska införseln av illegala skjutvapen

Redovisning av
regeringsuppdrag

Polisen

Tullverket

Rikspolisstyrelsen, dnr: RKP 060-7828/12
Tullverket, dnr: STY 2013-3
2014-10-31

Innehåll

Sammanfattning	2
1 Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Avgränsning	3
2 Statistik	4
2.1 Polisens statistik över beslag av skjutvapen	4
2.2 Tullverkets statistik över beslag av skjutvapen	7
2.3 Gemensam kommentar	9
3 Lägesbild	10
3.1 Införsel av illegala skjutvapen – Lägesbild 2012	10
3.2 Införsel av illegala skjutvapen – Lägesbild 2014	11
3.3 Problematiken med skjutvapen i kriminella miljöer.....	15
3.4 Avslutande kommentar.....	17
4 Genomförande	18
4.1 Styrgrupp	18
4.2 Åtgärder avseende fördjupat underrättelsesamarbete	19
4.3 Åtgärder avseende vidareutvecklat samarbete med behöriga myndigheter i andra länder	20
4.4 Åtgärder avseende gemensamma operativa insatser	22
4.5 Administrativa åtgärder och kontroller.....	23
4.6 Vapen inlämnade under vapenamnestin 2013	25
4.7 Framgångsrika arbetsmetoder.....	26
5 Slutsatser och rekommendationer	29
5.1 Slutsats.....	29
5.2 Rekommendationer.....	30

Sammanfattning

Regeringen gav i juni 2011 i uppdrag till Rikspolisstyrelsen och Tullverket att minska införseln av illegala skjutvapen till Sverige. Uppdraget förnyades i december 2012 och föreliggande redovisning är en slutredovisning av detta andra uppdrag. Under uppdraget har gemensamma kontrollinsatser genomförts vid gränspassager och myndigheterna har samarbetat i ett antal förundersökningar. Vidare har en rad gemensamma inspektioner och revisioner genomförts hos vapenhandlare.

Polisen och Tullverket har inom ramen för vapenuppdraget bl.a. utvecklat en gemensam kontrollstrategi och gemensamma rutiner för underrättelseutbyte. Samarbetet mellan myndigheterna inom uppdraget har varit nära och framför allt på regional och lokal nivå har det skapats än bättre kontaktytor mellan tjänstemän i de olika myndigheterna. Det internationella arbetet har stärkts, framför allt genom att skjutvapen sedan 2014 är ett prioriterat brottsområde inom EU.

Den lägesbild som beskrevs redan 2012 bedöms i stort vara giltig även idag. Både Polisen och Tullverket har noterat att beslag av deaktiverade skjutvapen samt konverterade gasvapen ökat. Tullverket bedömer vidare att omfattningen av smuglingen i post- och kurirflödet är större än vad som tidigare presenterats. Smuggling av vapen i delar vilka monteras ihop i landet har också uppdagats i större omfattning. Västra Balkan är alltså ett väsentligt ursprungsområde och smuglingen från regionen sker företrädesvis i motorfordon till Sverige.

Det finns osäkerheter i Polisens statistik över beslagtagna skjutvapen eftersom det saknas ett nationellt system för denna information. Statistik över beslagtagna skjutvapen har istället sammanställts manuellt och Polisen bedömer att mängden beslagtagna vapen ökat något. Tullverkets beslag av skjutvapen har ökat kraftigt. Lyckosamma insatser har riktats mot bl.a. post- och kurirflödet.

Rapporteringen om skjutningar på offentliga platser har under uppdraget varit omfattande. Polisen bedömer fortsatt att kriminella i ökad utsträckning använder skjutvapen, dvs. att beväpningen och benägenheten att bruka skjutvapen ökat, vilket leder till en ökad efterfrågan på illegala skjutvapen. Utbudet bedöms dock alltså vara mindre än efterfrågan.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Regeringen gav i juni 2011 i uppdrag¹ till Rikspolisstyrelsen och Tullverket att minska införseln av illegala skjutvapen till Sverige. Uppdraget redovisades² till regeringen i oktober 2012. I december 2012 gavs ett andra uppdrag till myndigheterna, vilket hade samma utgångspunkter som det föregående. Innehållet i uppdraget specificeras under nedan. Föreliggande redovisning är en slutredovisning av detta andra uppdrag.

Enligt uppdraget ska myndigheterna:

- fortsätta fördjupa underrättelsesamarbetet
- vidareutveckla samarbetet med behöriga myndigheter i andra länder
- genomföra gemensamma operativa insatser.

1.2 Avgränsning

Precis som vid arbetet med det tidigare vapenuppdraget har Polisen och Tullverket fokuserat på vissa typer av skjutvapen; revolverar, pistoler, gevär, automatkarbiner och lätta kulsprutor, vilka är tillståndspliktiga enligt vapenlagen (1996:67). Det bör framhållas att traditionella jaktgevär bedöms vara av mindre intresse för kriminella. Det förekommer att stulna jaktvapen återfinns i kriminella kretsar, men bedömningen är att de förstnämnda vapentyperna är betydligt mer attraktiva.

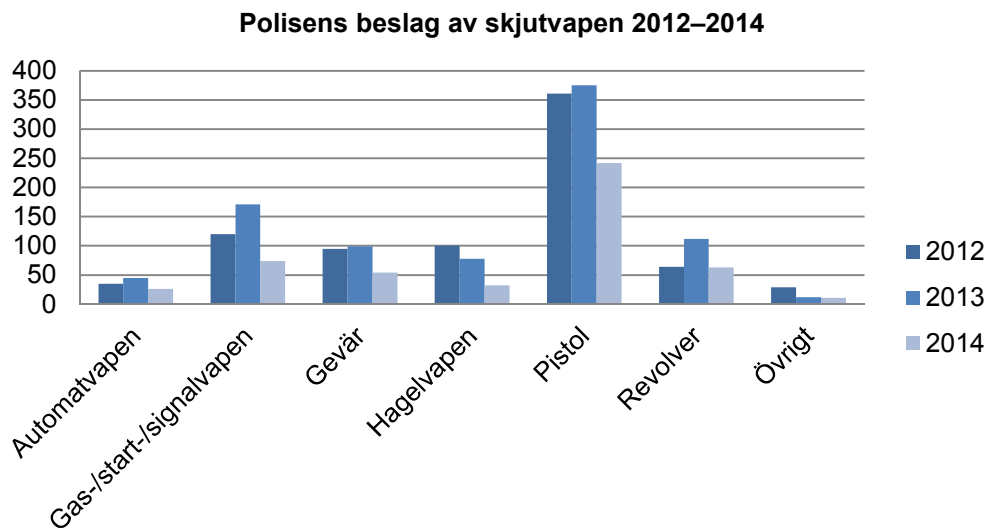
¹ Ju2012/8216/PO, Ju2012/6517/PO.

² *Slutrapport Regeringens uppdrag till Rikspolisstyrelsen och Tullverket att minska införseln av illegala skjutvapen* (RKP-060-3330/11).

2 Statistik

I detta avsnitt presenteras Polisens och Tullverkets statistik över beslagtagna skjutvapen för perioden som vapenuppdraget omfattat. Först presenteras Polisens statistik, därefter Tullverkets och avsnittet avslutas med en gemensam kommentar.

2.1 Polisens statistik över beslag av skjutvapen

Polisens beslag av skjutvapen 2012–2014. Redovisningen för 2014 avser endast sex månader medan 2012–2013 avser helår.

2.1.1 Information om de olika datakällorna

Statistik för 2012

Data för 2012 kommer från Statens kriminaltekniska laboratorium (SKL). Statistiken omfattar konstaterade skjutvapen. En bedömning är att statistiken från SKL påvisar ett något lägre antal än vad som nationellt tagits i beslag.

Statistik för 2013–2014 (18 mån)

Statistiken för perioden 1 januari 2013–30 juni 2014 baseras på information från ett inhämtningsuppdrag som skickades från Rikskriminalpolisen till Polisens sju samverkansområden (SamO)³. Antalet beslagtagna skjutvapen i denna inhämtning omfattar således en tidsperiod om 18 månader. Samtliga polismyndigheter utom tre har inkommit med svar. Antalet beslag som de tre polismyndigheterna bedöms skulle ha rapporterat anses inte påverka det totala antalet beslag i någon större utsträckning. De inrapporterade skjutvapenbeslagen har sammanställts av Rikskriminalpolisen.

2.1.2 Kommentar till statistiken

Det går inte att göra en direkt jämförelse mellan de två inrapporterings-tillfällena, dvs. mellan 2012 samt det för 2013 och 2014. Detta för att datakällorna skiljer sig åt, som redovisas i avsnittet ovan. Gasvapen räknas med i Polisens statistik, till skillnad från redovisningen från 2012, p.g.a. den omfattning i vilken konvertering av gasvapen tycks ske.

Inget konstaterat trendbrott

Trots skillnaderna i underlaget är det Rikskriminalpolisens bedömning att det inkomna materialet ger en god indikation på hur bilden för vapenbeslag ser ut nationellt, trots att det inte är en till 100 procent kvalitetssäkrad och komplett bild. Vad gäller antalet vapenbeslag anses det inte ha skett något trendbrott. Det kan inte talas om någon drastisk ökning av antalet beslagtagna skjutvapen. En svag ökning noteras dock. Enhandsvapen utgör cirka hälften av alla skjutvapen som tas i beslag. Det är en ansevärd mängd pistoler och automatvapen som i kriminella händer utgör ett hot.

Indikationer på förändringar

Ett par nya noteringar har gjorts under det senaste året. Storstadsmyndigheterna rapporterar om ökande vapenbeslag under 2014, men vad detta beror på går inte att säga i dagsläget. Som exempel kan nämnas polismyndigheten i Västra Götaland som rapporterar om en ökning av vapenbeslag.

³ Samverkansområde Bergslagen (Dalarna, Värmland, Örebro), Mitt (Uppsala, Västmanland, Gävleborg), Nord (Jämtland, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland), Stockholm (Stockholm, Gotland), Sydsam (Blekinge, Kalmar, Kronoberg, Skåne), Väst (Västra Götaland, Halland), Öst (Jönköping, Södermanland, Östergötland).

Polismyndighetens vapenbeslag var i snitt per månad under första halvåret 2014 (jan–juni) näst intill dubbelt så högt som för de fyra senaste åren (2010–2013). De har i dagsläget ingen förklaring till varför antalet beslag har ökat, men under samma period har Polisens och Tullverkets operativa åtgärder riktade mot vapen ökat. Även beslagen av antalet automatvapen rapporteras öka i storstäderna. Detsamma gäller även för deaktiverade och reaktiverade vapen.

Orsaker till Polisens beslagsökning

De ökande beslagen har flera orsaker, Polisens arbetsmetoder är en av dem. En av Polisens mest framgångsrika metoder för att beslagta skjutvapen är att agera snabbt på inkomna tips och underrättelser. Tips och underrättelser är alltid en färskvara, och Polisen har noterat att just information om skjutvapen kräver snabba åtgärder för att informationen inte ska förlora sitt värde. Polisens uppfattning är också att vapenbeslagen ökar med en högre polisiär närvaro i miljöer där kriminella individer vistas. Detta gäller särskilt i situationer när det är kriminella konflikter, som inte sällan renderar i skjutningar.

Gasvapen - ett fortsatt problem

Andelen gasvapen som konverteras till skarpa skjutvapen är svår att beräkna. Endast genom uppgifter från det tekniska protokollet kan det avgöras om vapnet ska klassas som ett skarpt skjutvapen. I den statistik som redovisats ovan är andelen gasvapen drygt 17 procent. Hur många av dessa som är konverterade går inte att utläsa. Den relativt stora mängden inrapporterade gasvapen påvisar att konverterade skjutvapen är attraktiva på ett sätt som är oroande. En ny trend som uppmärksammas är att gaspistoler i originalutförande beslagtas.

Behov av nationell statistik

Den statistik som inrapporterades till Rikskriminalpolisen uppvisade en del brister i inrapporteringsrutinerna. Behovet av enhetlighet i såväl insamlande som inrapportering av uppgifter är stort. Föreliggande statistik kan således enbart tjäna som en ögonblicksbild och grund för framåtblick, men anses inte vara en kvalitetssäkrad nationell beslagsstatistik.

Om den sammanställda inrapporteringen ger en efterfrågad ögonblicksbild, så ger själva inrapporteringen anledning till reflektioner. I dagsläget saknas det ett nationellt system från vilket Polisen kan ta ut nationell, eller regional, kvalitetssäkrad statistik över beslagtagna skjutvapen.

Från framför allt storstadsmyndigheterna visar inrapporteringen att de nogsam, och i viss samverkan med varandra, samlar in uppgifter och sammanställer. De insamlar även mycket mer information än vad som har efterfrågats i inhämtningsuppdraget. Den insamling och sammanställning som de gemensamt tagit fram kan tjäna som en god bas för framtida system. Om Polisen i framtiden med säkerhet vill veta hur många skjutvapen som tagits i beslag och vilka dessa är, så måste det införas ett funktionellt datasystem som klarar denna uppgift.

2.2 Tullverkets statistik över beslag av skjutvapen

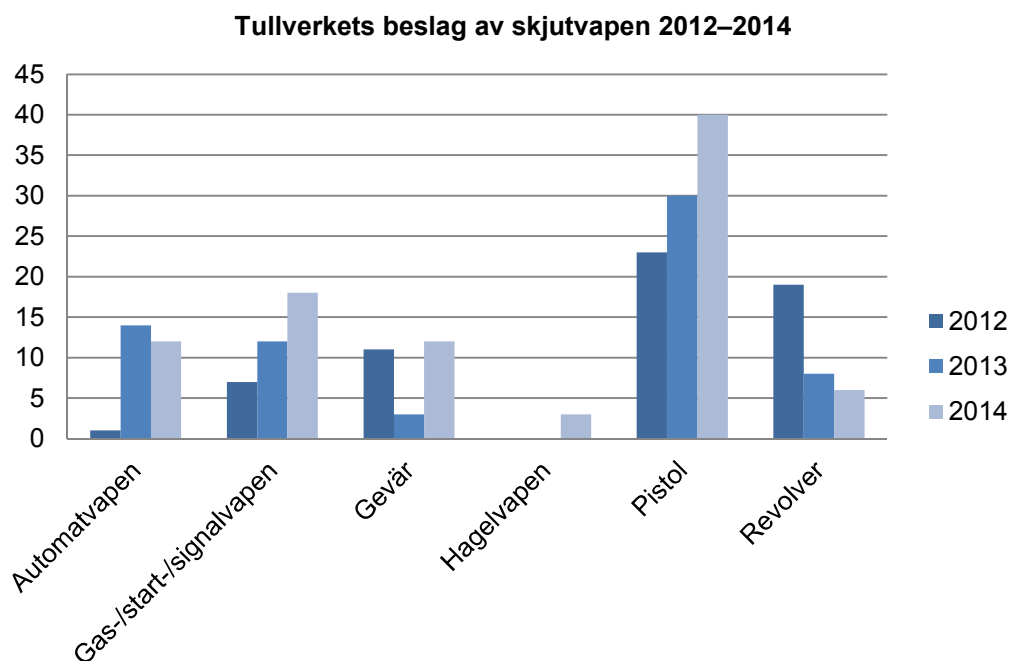
Tullverket gör i jämförelse med den totala mängden beslag av restriktionsvaror förhållandevis få beslag av skjutvapen. År 2013 gjorde Tullverket exempelvis över 6 000 narkotikabeslag, vilket ska jämföras med 41 vapenbeslag om sammanlagt 55 skjutvapen. Noterbart är att de vapnen huvudsakligen påträffas i samma flöden: resande- och fordonstrafiken över gränserna samt i post- och kurirflödet.

År	Antal vapen	Antal beslag
2014 (1 jan – 30 jun)	73	26
2013	55	41
2012	54	28
2011	36	20
2010	31	20
2009	33	21

Tabell 1: Tullverkets beslag av skjutvapen 2009–2014

Tullverket kan konstatera att myndigheten de senaste åren gradvis har ökat sina vapenbeslag för att under första halvåret 2014 öka markant. Under första halvåret 2014 beslagtogs Tullverket 73 skjutvapen, vilket är fler än under hela 2013. Dessutom har beslagen av gaspistoler ökat markant.

Beslag av gaspistoler inkluderas normalt inte i Tullverkets beslagsredovisning, men räknas dessa med är ökningen ännu större; från 67 vapen under helåret 2013 till 91 vapen under första halvåret 2014.

Tullverkets beslag av skjutvapen 2012–2014. Redovisningen för 2014 avser endast sex månader medan 2012–2013 avser helår.

2.2.1 Flöden

Precis som tidigare år dominerar beslagen i post- och kurirflödet för Tullverket, sett till antal beslagstillfällen. De senaste åren har mer än hälften av Tullverkets vapenbeslag gjorts i dessa flöden, medan övriga beslag äger rum antingen i samband med tullkontroller eller vid husrannsakingar.

Flöde	Beslagstillfällen	Antal skjutvapen
Post- och kurir	14	26
Beslag vid gräns	6	16
Husrannsakan	6	31
Totalt	26	73

2.2.2 Orsaker till Tullverkets ökning av beslag

Beslagsutvecklingen måste tolkas med viss försiktighet och kan inte omedelbart översättas i termer av förändrad smuggling. Klart är dock att Tullverket har stärkt sin förmåga att upptäcka och förhindra vapensmuggling. Antalet hundekipage som vidareutbildats på skjutvapen har successivt ökat vid Tullverket sedan de första hundarna utbildades 2012. Hundarna hade fram till juni 2014 bidragit till ett flertal vapenbeslag.

Sedan 2013 har Tullverket dessutom egna förundersökningsledare i brottmål. Det innebär att myndigheten har bättre förutsättningar än tidigare att agera snabbare och mer offensivt, vilket många gånger är en avgörande framgångsfaktor.

Tullverkets underrättelsesamverkan med Polisen och andra myndigheter internationellt och nationellt har stärkts inom ramen för vapenuppdraget. Tullverkets underrättelseverksamhet har etablerat metoder för att omedelbart vidta åtgärder i samband med ett vapenbeslag. Detta i kombination med ett mer offensivt förundersökningsledarskap har påverkat resultaten.

Arbetet mot vapensmugglingen har kommit högt upp på agendan hos myndigheterna tack vare det gemensamma vapenuppdraget. Ett flertal gemensamma tull- och polisoperationer har genomförts vid gränsövergångarna de senaste åren, och även om de inte alltid gett konkreta resultat i form av vapenbeslag så har de bidragit till att höja kunskapsnivån gällande smugglingen.

2.3 Gemensam kommentar

Den sammantagna beslagsutvecklingen är positiv så till vida att myndigheterna tar fler skjutvapen i beslag. De metoder som vidareutvecklats under de tre år som vapenuppdragen pågått har visat sig framgångsrika. Det utökade nationella underrättelsesamarbetet har renderat i beslagtagna skjutvapen och lagförda individer.

Även det utökade internationella underrättelseutbytet har bidragit till några av de största skjutvapenbeslagen som gjorts de senaste åren. De gemensamma ansträngningarna, nyttjande av offensiva arbetsmetoder och hög närvaro i kriminella miljöer har varit framgångsrikt. Dock ska det ökande antalet beslag ses i ljuset av de insatser som Polisen och Tullverket genomfört under året.

3 Lägesbild

Detta avsnitt inleds med en tillbakablick på lägesbilden som lämnades 2012 och därefter följer en uppdatering av denna. Avsnittet avslutas med en kort diskussion om problematiken med skjutvapen i kriminella miljöer samt en gemensam kommentar.

3.1 Införsel av illegala skjutvapen – Lägesbild 2012

Hösten 2012 var Polisens och Tullverkets gemensamma bedömning att smugglingen av skjutvapen sannolikt sker i små volymer och att den sker i samtliga trafikflöden med tyngdpunkt på smuggling via motorfordon. Länder på västra Balkan identifierades som primära avsändarländer för illegala skjutvapen som beslagtogs i Sverige. Merparten av de skjutvapen som kommer från detta område har dessutom tillverkats där.

Ytterligare ett problemområde som lyftes fram i slutrapporten 2012 var skjutvapen och vapendelar som skickades i post- och kurirflödet, i vilket Tullverket därtills gjort merparten av sina beslag. USA nämndes i sammanhanget som det dominerande avsändarlandet. Det konstaterades även att en stor del av denna försäljning sker öppet och helt lagligt på internet i avsändarlandet. Samtidigt finns det en illegal försäljning av skjutvapen via internet, men omfattningen av denna ansågs vara svår att bedöma.

Deaktiverade skjutvapen och konverterade gasvapen lyftes också fram som ett problemområde som uppmärksammats inte bara i Sverige utan även internationellt. Skilda lagstiftningar inom Europa beskrevs som ett problem, där vapen som är tillståndspliktiga i Sverige säljs fritt i andra länder.

3.2 Införsel av illegala skjutvapen – Lägesbild 2014

Den aktuella lägesbild som Polisen och Tullverket har skiljer sig inte markant från den lägesbild som presenterades hösten 2012. Däremot har lägesbilden i flera avseenden förstärkts, fördjupats och nyanserats i det fortsatta arbetet med vapenuppdraget.

Västra Balkan fortsätter att vara en betydande källa för illegala skjutvapen i Sverige. Vapenbeslag som gjorts i Österrike, Slovenien, Ungern och Serbien i trafiken från västra Balkan under de senaste åren, visar att smuglingen från regionen fortgår.

De beslag som görs består ofta av olika typer av skjutvapen, vilket indikerar att tillgången på vapen är begränsad. Inte sällan innebär det äldre, begagnade skjutvapen av varierande fabrikat. Det är sällan som Polisen eller Tullverket beslagtar skjutvapen som är helt nya och från de större fabrikanterna.

Det är också viktigt att poängtera att det finns länder i Europa som ligger geografiskt närmare Sverige än västra Balkan och som är intressanta ur ett smuglingsperspektiv. Tullverket har under det senaste året framför allt gjort vapenbeslag i resandeflödet från östra Europa: Bulgarien, Tjeckien, Slovakien och Baltikum, liksom från Tyskland.

USA är fortsatt intressant gällande post- och kurirsändningar, samtidigt som den inomeuropeiska smuglingen av skjutvapen i detta flöde har visat sig vara mer omfattande än vad som tidigare var känt.

Problemen med olika varianter av icke skarpa skjutvapen såsom gasvapen, deaktiverade vapen samt vapendelar har accentuerats, inte minst under det senaste året.

3.2.1 Gasvapen – konverterade och okonverterade

Gas- start- och signalpistoler omfattas av vapenlagen och är tillståndspliktiga i Sverige. Ofta är de i sin funktion identiska med skarpa pistoler med den skillnaden att piporna är förseglade. Konverteringen är ofta relativt enkel och genomförs genom att antingen ersätta pipan med en ny, egenproducerad, eller att helt sonika borra ur den befintliga igensatta originalpipan. Dessa handgrepp fordrar ingen större kunskap om metallarbete och instruktioner finns lätt tillgängligt via internet. Vapnen har ofta dålig hållbarhet eftersom de ursprungligen inte är tillverkade för att tåla upprepad eldgivning av skarp ammunition. I konverterat skick är de dock fullt dugliga att avfira skarp ammunition och således likvärdiga med serietillverkade, skarpa, skjutvapen.

Tidigare har konstaterats att gasvapnen konverterats på Balkan innan de smugglats till Sverige, men under 2014 har en ny trend noterats. Både Polisen och Tullverket har uppmärksammat ett markant ökat antal beslag av gaspistoler i originalutförande av just de modeller som är vanligast i konverterat skick i Sverige. Tullverket har de senaste åren gjort ett större antal beslag av gas-, start- eller signalpistoler i post- och kurirflödet. Det har i regel handlat om enstaka gasvapen i originalskick som beställts via webbsidor från andra EU-länder.

De konverterade gaspistolerna är billiga och lättillgängliga skjutvapen och utgör ett problem för länder inom hela EU. För att komma till rätta med problematiken krävs en samsyn inom EU om att gasvapen ska vara licenspliktiga i hela unionen. På kort sikt är möjligen en straffskärpning i svensk lag gällande denna typ av vapen påkallad. Inte ens konverterade gasvapen ger nödvändigtvis kännbara eller avskräckande straff i Sverige.

3.2.2 Deaktiverade skjutvapen

Redan i slutrapporten från 2012 lyfte Polisen och Tullverket fram deaktiverade skjutvapen, dvs. skjutvapen som försatts i obrukbart skick alternativt endast kan användas med lös ammunition, som ett potentiellt problem. I Sverige är även ett deaktiverat vapen alltså tillståndspliktigt enligt vapenlagen. Den svenska marknaden för deaktiverade vapen är huvudsakligen olika typer av samlingar, såväl privata som museum eller liknande.

Problemet med deaktiverade vapen bland kriminella har dock tidigare bedömts vara litet i Sverige med få ärenden jämfört med exempelvis Finland, som länge haft stora problem med reaktiverade skjutvapen av olika typer i kriminella kretsar. Detta problem har dock vuxit i Sverige, framför allt under det senaste året.

Under perioden februari 2013 till augusti 2014 har Tullverket vid sju olika tillfällen beslagtagit sammanlagt 34 deaktiverade skjutvapen, varav 17 automatvapen och ett flertal pistoler, revolverar och gevär.

Förundersökning pågår i flera av de här ärendena, men den tekniska bedömningen visar att vapnen relativt enkelt skulle gå att reaktivera eller återställa så att det går att skjuta skarp ammunition med dem.

Utvecklingen är oroande, både sett till det ökande antalet beslag samt vem det är som köpt vapnen. Bland de misstänkta återfinns ett flertal personer som är dömda för grova brott, vilket ytterligare indikerar att syftet kan vara att reaktivera vapnen.

Grundproblematiken med deaktiverade vapen är densamma som för gasvapen. Det är en handel som bedrivs fritt inom EU på grund av skilda lagstiftningar länderna emellan. En harmoniserad lagstiftning på området är eftersträvävärt.

3.2.3 Vapen i delar

Tullverket noterar en strid ström av icke licenspliktiga vapendelar i varuflödet till Sverige. Ofta rör det sig om legitima inköp av sportskyttar och jägare som köper delar till licensbelagda, legala, vapen.

Flera ärenden där införseln skett i illegalt syfte har uppdagats. Vål i Sverige kan delarna sammanföras till ett komplett skjutvapen och risken för upptäckt är liten.

Tullverkets beslag av vapendelar ökar och under perioden januari–april 2014 har 85 vapendelar tagits i beslag, nästan lika många som beslagtogs under hela 2012 och 2013 tillsammans. Statistiken omfattar även icke tillståndspliktiga vapendelar som beslagtagits för att de påträffats tillsammans med tillståndspliktiga delar eller hela vapen. Större delen av vapendelarna kommer i post- och kurirflödet, inte minst från USA där några av världens största vapentillverkare finns.

Om tillvägagångssättet med att bygga vapen i landet har ökat går inte att bedöma. Antalet påträffade illegala vapensmedjor i Sverige är fortfarande litet till antalet, men de förekommer. Däremot kan konstateras att Tullverket och Polisen genom att bygga ut och intensivifiera sin underrättelsesamverkan har förbättrat sin förmåga att fånga upp fenomenet.

3.2.4 Skjutvapen på dolda internetsidor

Gasvapen, deaktiverade vapen och vapendelar är alla varor som kan handlas öppet på internet. Detsamma gäller inte för kompletta och skarpa skjutvapen där köparen istället hänvisas till mer suspekta miljöer på webben. En köpare i Sverige kan till exempel hitta en säljare någon annanstans i världen via olika slags vapenforum, men det existerar också hela marknadsplatser där vapen saluförs bakom lyckta dörrar. Dessa marknadsplatser finns på det som brukar kallas för dark web: krypterade internetsidor som endast går att nå via speciella webbläsare, s.k. TOR-läsare.

Omfattningen av denna dolda internethandel med vapen är svår att uppskatta, men klart är att den är ett globalt problem. Än så länge verkar det som om de flesta vapnen säljs från USA, medan köparna finns runt om i världen, även i Sverige. För att komma åt den troligen växande marknaden krävs det att myndigheterna följer med i utvecklingen.

3.3 Problematiken med skjutvapen i kriminella miljöer

De senaste åren har det alltmer frekvent rapporterats om skjutningar i offentlig miljö. Polisens sammantagna bedömning är att kriminella individer använder skjutvapen i större utsträckning än tidigare. I nulägesbeskrivningarna nedan framgår att skjutvapen förknippas med en kriminell livsstil. Många av de skjutningar som äger rum bottnar i kriminella konflikter. Det förekommer dock att konflikterna som leder till skjutningar, kan vara mer av karaktären personliga konflikter som uppstår i en upplevd kränkning, än att det är konflikter mellan olika gäng eller nätverk.

3.3.1 Stockholm

Under senaste åren har skjutningar i Stockholmsregionen inträffat med kopplingar till pågående konflikter mellan kriminella nätverk. Under 2014 anses skjutningarna vara än tydligare kopplade till kriminella konflikter jämfört med tidigare år. Kriminella nätverk och individer i regionen bedöms alltså ha god tillgång på skjutvapen. Resultatet från det operativa arbetet i regionen mot illegala skjutvapen tyder på en jämn geografisk utbredning av vapen i Stockholmsområdet.

3.3.2 Göteborg

Vid jämförelser av skjutningar i Göteborgsområdet, inträffade under åren 2011–2014, visar statistiken att antalet skjutningar i området har ökat, inte minst under 2014. De flesta skjutningarna under 2014 skedde inom ramen för pågående gängkonflikter eller till följd av andra kriminella uppgörelser. Den statistiska skillnaden mellan dessa två typer av skjutningar är dock inte stor.

En fortsatt bedömning är att fler kriminella individer bär skjutvapen. Det har under flera år funnits en konstant efterfrågan på illegala skjutvapen, och den senaste tidens skjutningar har troligtvis genererat en ytterligare ökad efterfrågan.

3.3.3 Malmö

I dagsläget finns ingen aktuell information om antal skjutningar i Skåne under 2014. Inom Operation Oliva som delvis haft fokus på att stoppa gängkriminaliteten i Malmö har däremot noterats att skjutningarna varit genomgående färre under första halvåret 2014 jämfört med motsvarande tidsperiod 2013. Vad detta beror på är inte helt klart, men en större närvaro av Polisen i samhället tillsammans med utvidgade insatser mot vissa av stadens livsstilskriminella har troligen haft en betydande påverkan. I området har en betydande ökning av beslagtagna skjutvapen skett under 2013 och första halvåret 2014. En trolig bedömning är att detta har lett till en ökad efterfrågan på illegala skjutvapen vilket i sin tur troligen har bidragit till ökad införsel.

3.3.4 Liknande tendenser på andra orter

Den senaste tiden har Polisen noterat en liknande utveckling som den som beskrivs ovan från de tre storstäderna på flera platser i landet. I t.ex. Örebro och Linköping har det under 2014 varit flera skjutningar som resulterat i personskador och dödsfall. Även dessa skjutningar har primärt sin grund i konflikter inom den kriminella miljön. Det bör poängteras att denna typ av konflikter med skjutningar som efterföljd, är ett stort problem att hantera för de mindre polismyndigheterna som tar mycket resurser i anspråk.

3.4 Avslutande kommentar

Sammantaget så har Polisens och Tullverkets lägesbild över hur illegala vapen förs in till Sverige inte förändrats drastiskt. Däremot har den förfinats. Tullverket följer löpande utvecklingen av nya avsändarländer, avsändare och mottagare i post- och kurirflödet. Handeln på internet med vapendelar, gasvapen och skarpa vapen är något som oroar myndigheterna och som de fortsatt kommer att bevaka.

Båda myndigheterna har noterat de ökande beslagen av deaktiverade vapen och icke konverterade gasvapen, även om de till antalet fortfarande är få. Konverterade gasvapen är i regel av dålig kvalitet och torde inte vara ett förstahandsval. Vad gäller deaktiverade vapen är det svårt att lämna en allmän kommentar om deras skick. Faktum kvarstår dock att skjutvapen i kriminella miljöer tycks förekomma mer frekvent, även om det rör sig om vapen av sämre kvalitet.

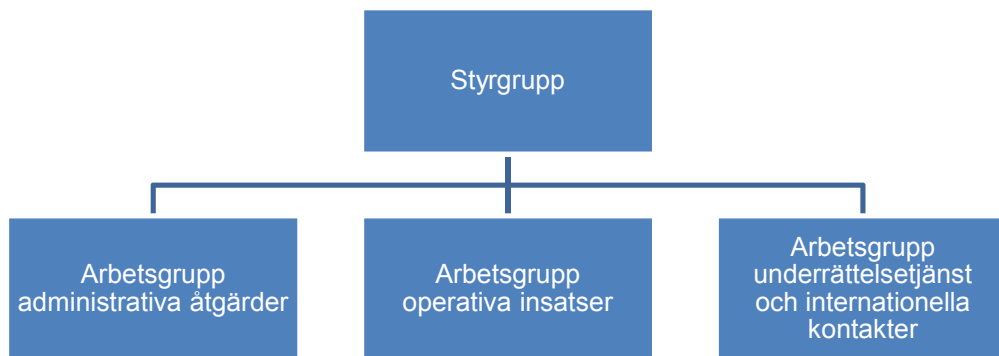
Bedömningen från 2012, att tröskeln för att nyttja skjutvapen tycks ha sänkts, kvarstår. Polisen ser att det inom kriminella kretsar skjuts oftare och särskilt oroande är skjutningarna som sker i offentliga miljöer, på dagtid, utan hänsyn till tredje man. Detta i kombination med att vapen bedöms förekomma alltmer frekvent i kriminella kretsar är något som Polisen ser mycket allvarsamt på. De ökande beslagen indikerar dock att Polisens och Tullverkets arbetsmetoder är effektiva och förhindrar att fler illegala skjutvapen hamnar i kriminella händer. Polisens ökande beslag kan också vara ett resultat av att det på senare tid förekommer allt fler skjutvapen i den kriminella miljön.

4 Genomförande

I detta avsnitt beskrivs hur Polisen och Tullverket hanterat sitt arbete med vapenuppdraget.

4.1 Styrgrupp

Myndigheterna tillsatte 2013 en styrgrupp. Under styrgruppen har arbetet skett under ledning av tre arbetsgrupper: administrativa åtgärder, operativa åtgärder och underrättelsetjänst och internationella kontakter.

Arbetsgrupperna har letts av en ordförande och vice ordförande. Arbetsgrupperna har samverkat sinsemellan för att säkerställa att relevant information sprids inom och mellan arbetsgrupperna och myndigheterna.

4.1.1 *Arbetsgrupp administrativa åtgärder*

Deltagare har från Polisen varit representanter från de sju samverkansområdena och Rikspolisstyrelsen samt SKL. Från Tullverket har representanter deltagit från avdelningen Effektiv handel och Nationella enheten. Deltagarna har erfarenhet från arbetsområden med anknytning till vapenkontroll, tillståndsgivning, vapenhandel, vapentransaktioner mellan länder m.m.

4.1.2 Arbetsgrupp operativa insatser

Deltagare har från Polisen varit representanter från de sju samverkansområdena och Rikskriminalpolisen. Från Tullverket har representanter deltagit från avdelningen Brottsbekämpning, Nationella enheten och avdelningen Effektiv handel. Alla deltagare har erfarenhet av att planera och leda operativa insatser inom respektive myndighet.

4.1.3 Arbetsgrupp underrättelsetjänst och internationella kontakter

Deltagare har från Polisen varit representanter från kriminalunderrättelsetjänsten i de sju samverkansområdena (SamO-KUT) och Rikskriminalpolisen. Från Tullverket har representanter deltagit från avdelningen Brottsbekämpning, Nationella enheten samt avdelningen Effektiv handel.

4.2 Åtgärder avseende fördjupat underrättelsesamarbete

Arbetsgruppen har tagit fram en åtgärdsplan vilken omfattar en rad olika områden för att fördjupa underrättelsesamarbetet. Ambitionen är att säkerställa ett kontinuerligt och effektivt informationsutbyte i linjeverksamheten, samt att inom ramen för vapenuppdraget initiera gemensamma ärenden. Sådana ärenden drivs idag i ett antal län och underrättelsesamarbetet fungerar väl. Arbetsgruppen bistår också den administrativa gruppen med underlag och bedömningar för inspektion och revision av vapenhandlare och kontroll av vapentransaktioner.

Vidare har arbetsgruppen fokuserat på det av Tullverket sedan tidigare identifierade flödet av skjutvapen och vapendelar i post- och kurirflödet.

Under arbetet med vapenuppdraget har underrättelsesamverkan mellan Polisen och Tullverket i huvudsak utvecklats och stärkts på två sätt. Inom ramen för den nationella arbetsgruppen har myndigheterna diskuterat nya arbetsmetoder, både inom och mellan myndigheterna, för att säkerställa en uthållig och effektiv samverkan. Samtidigt har initiativ tagits för att öka frekvensen av en mer daglig samverkan på ett lokalt och regionalt plan, eftersom det är här som kännedomen om de individer som man hoppas kunna lagföra finns.

Vapenuppdraget som sådant har också bidragit till att underrättelseärenden rörande vapen har fått en högre prioritet hos såväl Tullverket som Polisen. Mer resurser har vid flera orter avsatts för att försöka verifiera och vidareförädla uppgifterna

4.3 Åtgärder avseende vidareutvecklat samarbete med behöriga myndigheter i andra länder

Polisen och Tullverket har sedan flera år tillbaka varit aktiva i olika internationella forum som arbetar mot illegala skjutvapen. Med anledning av vapenuppdraget har inget nytt deltagande i olika forum skett, utan myndigheterna strävar efter att intensifiera, bibehålla och utveckla det samarbete som redan bedrivs. Det finns därmed ett stort och väletablerat internationellt kontaktnät inom myndigheterna och som nyttjas frekvent. I denna rapport presenteras de internationella forum som anses vara mest relevanta gällande illegala skjutvapen. Det bör nämnas att myndigheterna är aktiva i långt fler forum än de som nämns här.

I det dagliga arbetet pågår ständigt informations- och underrättelseutbyte med internationella samverkanspartner. Informationsutbytet sker via befintliga strukturer med sambandsmän, en svensk desk vid Europol samt Enheten för internationellt polissamarbete (IPO) vid Rikskriminalpolisen. IPO har det nationella ansvaret för Sveriges internationella operativa polissamarbete och här finns även tulltjänstemän placerade för att underlätta informationsutbytet som är välfungerande och innehåller stora mängder data.

Vapenuppdraget har medfört ökad vaksamhet på vapenrelaterad information i flödet för att säkerställa skyndsamt hantering enligt den omedelbarhetsprincip⁴ som varit vägledande under uppdraget. Tidigare erfarenheter har visat att lyckosamma smugglingsärenden i ett tidigt skede bör drivas med myndigheter i avsändarlandet.

⁴ Med omedelbarhetsprincip avses att tips och underrättelser ska omsättas till operativa åtgärder så fort som möjligt.

4.3.1 Gemensam europeisk inriktning

Sedan 2014 är vapensmuggling ett av EU:s gemensamma prioriterade brottsområden inom ramen för EMPACT⁵ under policycykeln 2014–2017. Rikskriminalpolisen och Tullverket deltar i detta arbete på strategisk och operativ nivå. Den operativa arbetsgruppen sammanträder regelbundet vid Europol och arbetade under hösten 2013 fram en operativ aktivitetsplan för 2014 i vilken Sverige är ledande i ett antal aktiviteter.

Det europeiska arbetet inom EMPACT medför utökade kontakter på handläggarnivå där vapenansvariga tjänstemän har regelbundna kontakter och driver gemensamma operativa insatser över nationsgränserna. Detta nätverk är idag väletablerat och fungerar väl och många av representanterna ingår även i nätverket European Firearms Experts.

4.3.2 Det nordiska polis- och tullsamarbetet – PTN

Vapenuppdraget har tidigt kommunicerats till det nordiska polis- och tullsamarbetet (PTN) och dess sambandsmän i världen. Svenskt fokus på vapensmuggling har återspeglats i ökad information om skjutvapen i sambandsmännens rapportering samt utgjort inriktning till den årliga hotbilsrapport som tas fram inom PTN där vapensmuggling 2014 utgjorde ett fördjupningsområde. Under året har ärenden med både danska, finska och norska kollegor bedrivits och det nordiska samarbetet fungerar mycket väl. Norge har dessutom en norsk sambandsman placerad vid Tullverket i Malmö sedan 2012 vilket ytterligare underlättar samarbetet i pågående ärenden. Myndigheternas sambandsmän nyttjas följaktligen löpande i ärenden som rör illegala skjutvapen.

⁵ European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threat (EMPACT) är operativa arbetsgrupper som bildas kring varje brottsområde som är prioriterat inom EU. Vart fjärde år ska medlemsländerna skapa en gemensam lista över vilka brottsområden som det ska satsas på. Gällande inriktning är för perioden 2014–2017 och vapensmuggling är ett av de prioriterade områdena.

4.3.3 Fördjupat samarbete på västra Balkan

Både Polisen och Tullverket har sedan länge samarbetat med myndigheter på västra Balkan. Rikskriminalpolisen har varit drivande i att utveckla det gemensamma arbetet med länderna på västra Balkan och Polisen har idag ett välutvecklat samarbete med polismyndigheter i området. Genom att ta tillvara olika europeiska initiativ är ett regionalt nätverk för samverkan på god väg att skapas.

Inom ramen för det nordiska polis- och tullsamarbetet har Sverige också flera sambandsmän stationerade i regionen för att bistå i operativa ärenden. Sambandsmännen har involverats i vapenuppdraget och lyft frågan till sina samarbetspartner i regionen.

4.4 Åtgärder avseende gemensamma operativa insatser

Gemensamma kontrolloperationer sker på olika platser runt om i landet och inriktas mot införsel i olika flöden. Riktade insatser mot kända individer och grupperingar sker också.

Den första fasen av vapenuppdraget kulminerade i den tull- och polisgemensamma kontrolloperationen Inga, som pågick under en veckas tid i oktober 2012. Under denna period kraftsamlade myndigheterna i resande- och fordonstrafiken vid gränsöverfarterna samtidigt som ett flertal kontroller genomfördes inne i landet.

Operation Inga blev framgångsrik så till vida att den gav upphov till en stärkt samverkan både lokalt och nationellt. Däremot avslöjade resultaten, knappt 20 vapenbeslag, att insatser som denna inte är det mest resurseffektiva sättet för Polisen och Tullverket att stoppa vapensmugglingen. Operationen utvärderades grundligt av samtliga inblandade och den gemensamma slutsatsen är att denna typ av insats inte är optimal. Istället bör Polisen och Tullverket eftersträva att implementera rutiner och skapa förutsättningar för ett dagligt samarbete där gemensamma operativa insatser genomförs i linjeverksamheten.

I vapenuppdraget har myndigheterna haft i uppdrag att fortsätta att utveckla de gemensamma kontrollinsatserna. Givet erfarenheterna från Inga har myndigheterna valt att göra detta genom en regional samverkan snarare än en nationell.

Det bör poängteras att det som inte är ett faktiskt operativt resultat också är ett resultat. Genom vissa insatser har Polisen och Tullverket utvecklat sina arbetsmetoder, förfinat samverkan och fått ytterligare kunskap om införselvägar.

4.5 Administrativa åtgärder och kontroller

Arbetsgruppen för administrativa åtgärder och kontroller har i första hand inriktat sitt arbete mot den kontroll av vapenhandlare och vapentransaktioner som sker med stöd av tillstånd. Det främsta syftet med gruppens arbete har varit att noggrannare kontrollera att transaktioner till Sverige sker enligt gällande författningar samt att utveckla metoder för att ytterligare kontrollera legala vapenflöden. Nedan listas olika åtgärder som arbetsgruppen genomfört under året samt vilka områden som anses vara av stor vikt för det framtida arbetet.

4.5.1 Gemensamma inspektioner och revisioner

Tullverket och Polisen har genomfört ett flertal gemensamma vapenhandlarinspektioner och revisioner över hela landet, i syfte att kontrollera att vapen och ammunition förts in i Sverige enligt gällande regler. Inspektionsmetoderna har vidareutvecklats och samarbetsformerna mellan myndigheterna har förbättrats.

4.5.2 Vidareutveckling av arbetsmetoder

Polisen och Tullverket har anordnat flera seminarier i syfte att vidareutveckla kontrollarbetet och åstadkomma bättre arbetsmetoder för att förhindra illegal införsel av skjutvapen. Till seminarierna har representanter för andra myndigheter som är berörda av arbetet med vapenkontroll bjudits in. Vid seminarierna har det hållits grupparbeten, föreläsningar och diskussioner i syfte att öka kunskapen om svensk lagstiftning, internationella regler avseende vapentransaktioner och vapenteknik. Målet har också varit att åstadkomma ett bättre samarbete mellan Tullverket och Polisen samt andra myndigheter inom vapenkontrollområdet.

4.5.3 Stärk förmågan till kontroll av legala skjutvapen

Den omfattande och många gånger komplicerade regleringen av internationell vapenhandel och vapentransaktioner mellan länder försvårar samarbete och kontroll av vapenflöden. Kontrollen av vapenflödena bör vidareutvecklas och förbättras genom t.ex. användning av nya tekniska lösningar. Dessa bör kombineras med en harmoniserad reglering för att antalet illegala okontrollerade vapen framgångsrikt ska kunna begränsas.

En liten andel skjutvapen har från början tillverkats helt utom myndighetskontroll dvs. olaglig och okontrollerad vapentillverkning. Vapenbeslag och även skjutvapen som inlämnas under vapenamnestin, se vidare avsnitt *Vapen inlämnade under vapenamnestin 2013*, visar att de flesta illegala vapnen är fabriksstillverkade. Dessa fabriksstillverkade skjutvapen har med största sannolikhet varit legala och blivit illegala i något skede. För att motverka förekomsten av illegala skjutvapen är det således väsentligt att utveckla och stärka förmågan till kontroll av alla transaktionsled, från vapentillverkare – till grossist – till detaljist (dvs. vapenhandlare) – och till den slutliga vapenägaren. Detta gäller i första hand för nyproducerade skjutvapen och det är sådana resonemang inom Förenta nationerna som ligger till grund för utökat internationellt samarbetet så som till exempel regler om märkning av skjutvapen, registrering av vapentransaktioner samt en mer harmoniserad reglering inom vapenområdet.

4.5.4 Inför nationellt digitalt vapenregister

Varje EU-land ska senast vid årsskiftet 2014/15 föra ett register där varje skjutvapen registreras. Registret ska omfatta och bevara uppgifter om skjutvapnets typ, fabrikat, modell, kaliber och serienummer m.m.⁶. Varje vapenhandlare är skyldig att föra ett register där alla skjutvapen som de tagit emot eller lämnat ut registreras, tillsammans med uppgifter som gör det möjligt att identifiera och spåra skjutvapnet. Det gäller särskilt uppgifter om typ, märke kaliber och serienummer samt leverantörens och förvärvarens namn och adress.

⁶ Se EU:s ändringsdirektiv 2008/51/EG av vapendirektivet 91/477/EEG 2 kap. ändring av artikel 4 punkt 4.

Flertalet svenska vapenhandlare registrerar idag vapen i en inbunden bok som tillhandahålls av Polisen. Den otidsenliga bokföringen av vapen inom vapenhandeln begränsar möjligheten till kontroll och spårning av vapen som t.ex. använts vid brott. Myndigheterna anser att det bör utvecklas ett gemensamt digitalt vapenhandlarregister som kan integreras med Polisens nya vapenregister. Ett översiktligt förslag till ett sådant har tagits fram.

4.5.5 Administrativa brister vid införsel av skjutvapen

I samband med de tullrevisioner som genomförts hos vapenhandlare har konstaterats att det finns administrativa brister i systemen för anmälan av vapentransaktioner. Det förekommer att vapenhandlarna inte känner till skyldigheten att deklarerera skjutvapen⁷ vid in- eller utförsel ur landet, samt skyldigheten att informera Polisen innan överföringen av vapen sker. Även kunskapen om skyldighet för transportör/handlare att anmäla gränspassage enligt 5 § Tullverkets föreskrifter och allmänna råd om viss införsel och återutförsel av skjutvapen och ammunition (TFS 2003:17) konstateras vara otillräcklig.

Tullverket ser även att ett centralt, digitaliserat arkivsystem för vapendeklarationer saknas. I detta system bör myndigheten kunna spåra vapeninformation och inte som idag, söka i pärmar. Med bakgrund av detta kan inte kontroll, vapenspårning eller annan uppföljning genomföras i praktiken idag. Sammanfattningsvis konstaterar Polisen och Tullverket att gällande lagstiftning och rutiner har oklarheter samt är till delar inaktuella varvid en uppdatering är påkallad.

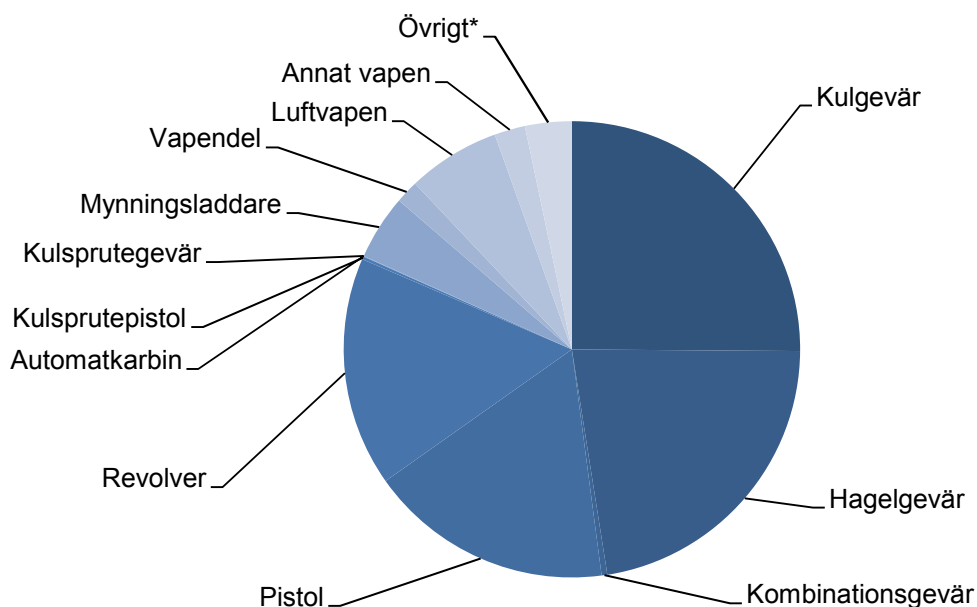
4.6 Vapen inlämnade under vapenamnestin 2013

Vapenamnestin som genomfördes under 2013⁸ resulterade i att över 15 000 skjutvapen och cirka 36 ton ammunition lämnades till Polisen. Vapnen har undersökts och de flesta är destruerade. Vissa skjutvapen kommer att provskjutas och undersökas ytterligare. Cirka 500 vapen har bedömts som obrukbara.

⁷ Tullverkets blankett TV 730.1 Uppgift om införsel eller utförsel av skjutvapen och ammunition för annat ändamål än tillfällig jakt eller tävling.

⁸ Vapenamnestin genomfördes mellan 1 mars och 31 maj 2013.

Vapenamnesti 2013 – fördelning vapentyper

Vid undersökning av de inlämnade vapnen har det fastställts att ca 70 procent har ett okänt eller annat ursprungsland än Sverige. Lite drygt 10 000 av de inlämnade vapnen är således tillverkade utanför landet. Merparten av de vapnen är dock så gamla att det inte går att avgöra om de tagits in med eller utan tillstånd. De bedöms inte heller vara skjutvapen som använts i den senaste tidens skjutningar.

4.7 Framgångsrika arbetsmetoder

Skyndsamt fastställa att vapnet/vapendelen är tillståndspliktig

För att kunna konstatera att ett brott är begånget och fastställa om vapnet eller vapendelen är tillståndspliktig måste en teknisk undersökning genomföras skyndsamt. Detta behöver i regel inte vara en fullständig kriminalteknisk besiktning utan kan initialt utgöras av ett utlåtande från en vapenkunnig tjänsteman. Särskilt komplicerat blir detta dock med gas-, start- och signalvapen samt deaktiverade skjutvapen, vilka ofta fordrar en mer omfattande teknisk undersökning.

Offensiv förundersökningsledning

Efter ett vapenbeslag fordras i regel åtgärder såsom husrannsakan, spaningsinsatser, bevisprovokationer och förhör. Förundersökningsledare som tillämpar en offensiv tolkning av lagstiftningen och fattar beslut på underlag från underrättelseverksamheten har varit framgångsrikt.

Delgivning – nationellt och internationellt

Information och resultat delges till samverkanspartner nationellt, men framför allt internationellt. Iakttagelser, information om modus operandi och aktörer kommuniceras till Europol och andra relevanta mottagare för att bygga långsiktig kunskap. En väl fungerande informationsöverföring till framför allt Europol är väsentlig och på så sätt ökar Europols förmåga att bistå medlemsländerna i operativa ärenden som riktar sig mot vapensmuggling.

Internationell samverkan

En förutsättning för att bekämpa vapensmuggling är att säkerställa att myndigheterna både nationellt och internationellt samarbetar och delar den information och de underrättelser som finns. Exempel på lyckade sådana samarbeten finns inte minst i Göteborgsområdet, där samarbeten mellan Polisen i Västra Götaland, Tullverket i Göteborgsregionen samt myndigheter lokalt på västra Balkan under de senaste åren lett till att flera grupperingar med koppling till västra Balkan har kunnat lagföras för vapensmuggling.

Av stor vikt för arbetet med illegala skjutvapen är samarbetet med Europol samt myndigheter och sambandsmännen på västra Balkan. Detta med anledning av att illegala skjutvapen som förs in till Sverige i stor utsträckning fortfarande bedöms komma från Balkanområdet.

Innan vapensmuggling blev ett av de prioriterade brottsområdena inom EU hade Sverige bidragit till att inom European Firearms Experts (EFE) lyfta problemet med västra Balkan som ursprungsområde. Sverige tog också ansvaret för att leda den arbetsgrupp som bildats inom detta nätverk för att förbättra samarbetet med länderna i den regionen. Dessa erfarenheter kom väl till pass när vapensmuggling blev ett prioriterat brottsområde och Sverige tog på sig rollen som ansvarig för den aktivitet inom EMPACT Firearms som specifikt riktar sig mot problematiken med västra Balkan och vapensmuggling.

För att åstadkomma åtgärder som förbättrar situationen med vapensmuggling från och inom västra Balkan har ett första huvudmål varit att skapa ett expertnätverk i regionen. Ambitionen har varit att skapa ett nätverk som består av nyckelpersoner som i sitt dagliga arbete arbetar med att förhindra vapensmuggling.

Svensk och dansk polis samt EFE har ett gott anseende och länderna på västra Balkan har själva satt upp ett nätverk med EFE som modell. En utmaning under vägen har varit att balansera detta initiativ mot andra projekt och se till att det får rätt roll och nivå, även enligt EU-kommissionens uttryckta vilja. Arbetet har varit lyckosamt och efter fyra möten är nätverket nu etablerat.

Bakgrundsspåra skjutvapen

I samband med utredning av vapenbrott utreds inte alltid skjutvapnets ursprung, utan i första hand koncentreras arbetet till att fastställa om vapnet är licenspliktigt, stöldanmält samt om det har använts vid våldsbrott. I framtiden bör större utredningsresurser även läggas på spårning av hur - och i vilket skede - ett vapen övergått från att vara legalt till att bli illegalt. De nya märkningsreglerna, i kombination med harmoniserade och nutida registreringsrutiner, gör det möjligt att förbättra arbetet med vapenspårning. Ökade ansträngningar när det gäller att utreda illegala vapens ursprung, såväl nationellt som internationellt, bör vara en framgångsrik och bra metod för att motverka illegal vapeninförsel.

Offensivt arbete mot kriminella miljöer

Genom att bedriva ett offensivt polisarbete, särskilt i tider när det är konflikter mellan olika kriminella individer och grupperingar, ökar chanserna att beslagta fler illegala skjutvapen. Polisens bedömning är att allt fler kriminella bär skjutvapen, eller att yngre kriminella bär skjutvapen åt äldre, mer etablerade kriminella. Genom att arbeta offensivt i dessa miljöer ökar chanserna till fler vapenbeslag.⁹

⁹ Även Brottsförebyggande rådet har påtalat vikten av att Polisen fortsätter arbeta intensivt mot kriminella miljöer överlag. Se t.ex. <http://www.bra.se/bra/nytt-fran-bra/arkiv/nyheter/2013-10-24-om-illegala-vapen-och-skjutningar-i-storstaderna---jobba-mot-kriminella-miljoer---recept-for-att-minska-forekomst-av-illegala-vapen.html> (hyperlänk hämtad 140922).

5 Slutsatser och rekommendationer

5.1 Slutsats

Under arbetet med de två vapenuppdragen under de senaste tre åren har Polisen och Tullverket lagt till kunskap och erfarenheter till den sedan tidigare gemensamma kunskapsbas som myndigheterna har. Underrättelsebilderna av smugglingen och dess modus operandi har förfinats. Kunskapen om aktörer, färdvägar och tillvägagångssätt har succesivt byggts på i takt med att underrättelseutbyten och riktade inhämtningsinsatser blivit effektivare. Samtidigt har de gemensamma ansträngningarna att utveckla befintliga och etablera nya internationella kontakter för att säkerställa underrättelseutbyte och operativa samarbeten varit stora. Idag är myndigheterna engagerade i flera olika internationella sammanhang med regelbundet underrättelseutbyte. Den kunskap som byggts upp genom vapenuppdraget ska tillvaratas genom att en expertgrupp bildas, se vidare under rekommendationer.

Polisen och Tullverket kan inte bedöma omfattningen av vapensmugglingen till Sverige eller hur många skjutvapen som finns i omlopp inne i landet. Under 2014 har dock nya tillvägagångssätt för illegal införsel av skjutvapen uppmärksammas vilket följs upp nogsamt. Polisen bedömer fortsatt att kriminella i ökad utsträckning använder skjutvapen, dvs. att beväpningen och benägenheten att bruka skjutvapen ökat, vilket lett till en ökad efterfrågan på illegala skjutvapen. Utbudet bedöms dock alltså vara mindre än efterfrågan.

Sammanfattningsvis så har Polisen och Tullverket inom ramen för vapenuppdragen utvecklat en gemensam kontrollstrategi, gemensamma rutiner för underrättelseutbyte och nya underrättelseprodukter. Samarbetet mellan myndigheterna inom uppdraget har varit nära och framför allt på regional och lokal nivå har det skapats än bättre kontaktytor mellan tjänstemän i de olika myndigheterna. Även arbetet som rör inspektioner och revisioner av vapenhandlare har gagnats av vapenuppdraget. Expertgruppen kommer att främja denna samverkan ytterligare och genom gruppen finns möjligheter att utveckla samarbetet vidare. De nya metoder och kontaktytor som etablerats inom uppdraget är implementerade i myndigheternas linjeverksamhet där de fortsätter att bidra till beslag av illegala skjutvapen.

5.2 Rekommendationer

5.2.1 Inrätta en expertgrupp

För att säkerställa att det operativa arbetet inom Polisen och Tullverket samt samverkan mellan myndigheterna fortsätter efter vapenuppdragets avslut, har Polisens nationella ledningsgrupp (NOLG) och Tullverkets avdelning Brottsbekämpning beslutat att inrätta en expertgrupp. Expertgruppen kommer att ledas av Rikskriminalpolisen (blivande Nationella operativa avdelningen) som ordförande med biträdande ordförande från Tullverket.

5.2.2 Beslagta vapen i linjeverksamheten

Det ska vara fortsatt fokus på att beslagta vapen genom det arbete som bedrivs i linjeverksamheten. De ökade beslag av illegala skjutvapen som rapporterats är en effekt av mer riktade kontroller från Tullverkets sida och att Polisen finner skjutvapen i miljöer där kriminella individer vistas. För Tullverkets del kan nämnas att det ökande antalet beslag i post- och kurirflödet är ett resultat av intensifierade kontroller gentemot vissa avsändarländer, avsändare, mottagare m.m.

Polisens uppfattning är att det mest effektiva arbetssättet är att fortsätta arbeta i miljöer där kriminella individer befinner sig. Detta gäller särskilt i samband med konflikter mellan olika kriminella individer och grupperingar. Vad som ses som en framgångsfaktor i linjearbetet är en aktiv förundersökningsledning med offensiva åtgärder i kriminella miljöer som t.ex. husrannsakan i bostad. Det är även viktigt att agera snabbt på inkomna tips och underrättelser om illegal vapenhantering.

5.2.3 Inför nationell beslagsstatistik för Polisen

Nationellt forensiskt centrum (NFC) blir en nationell avdelning inom Polismyndigheten 2015. Den verksamhet som idag utförs vid Statens kriminaltekniska laboratorium övergår till den nya avdelningen inom Polismyndigheten. Avdelningen kommer att ha ett processansvar för den forensiska verksamheten inom Polismyndigheten.

Med anledning av att NFC får detta processansvar ska NFC ta fram rutiner och metoder för att sammanställa nationell statistisk över beslagtagna skjutvapen inom Polisen. Som tidigare påpekat är det ett arbete som idag inte fungerar tillfredsställande. Statistiken bör grunda sig på vapen som är konstaterade skjutvapen enligt teknisk undersökning.